
Översikter och meddelanden

Sakkunnigutlåtanden rörande professur i statsvetenskap i Lund

Till Samhällsvetenskapliga fakultetens tjänsteförslagsnämnd

Utsedd till sakkunnig vid handläggningen av ärende rörande tillsättning av professuren i statsvetenskap får jag härmed avge följande utlåtande.

Ende kvarstående sökande är docent Lars-Göran Stenelo, Lund.

Behörig till tjänst som professor är den som har den vetenskapliga och pedagogiska skicklighet, de kunskaper och erfarenheter och sådan förmåga i övrigt som behövs för att fullgöra tjänsten väl.

Stenelo (f 1939) återoppar sju vetenskapliga arbeten. Av dessa är nummer sju en projektredovisning som pekar ut intressanta forskningsuppgifter men saknar självständigt meritvärde. Två smärre arbeten, det ena en recension av Dörfers bekanta verk om Viggen-planet och det andra en artikel om "Prediction and Foreign Policy Heritage", har tämligen begränsad räckvidd men vittnar om författarens goda omdöme.

Återstår fyra nummer på listan. Licentiatavhandlingen (stencil, 1968) behandlar "Svensk nedrustningspolitik under 1960-talet" och har som huvudsyfte att beskriva den taktik som kännetecknade de svenska försöken att influera de internationella nedrustningsförhandlingarna. Författaren konstruerar, delvis inspirerad av spelteori, en begreppsapparat, vars kategorier sedan i en rad kapitel identifieras i det empiriska materialet. År 1972 förelåg Stenelos doktorsavhandling "Mediation in International Negotiations", i vissa delar överlappande med licentiatavhandlingen men i huvudsak en självständig prestation. De teoretiska aspekterna av medling och förhandling är här mera direkt i fokus. I boken "Foreign Policy Predictions", som kom 1980, behandlas på liknande sätt prediktionernas roll i utrikespolitiska sammanhang. Slutligen finns som oavslutat manuskript ett arbete om "Internationell opinionsbildning: kritik som utrikespolitiskt medel" – det är en fallstudie som beskriver den svenska regeringens offentliga kritik av USA:s Vietnampolitik.

Sedan år 1972, då Stenelo antogs som docent, har han

bedrivit en omfattande undervisning och handledning inom forskarutbildningen. Han har avsevärd erfarenhet av planering och ledning av forskning och icke obetydliga andra pedagogisk-administrativa meriter.

Stenelos produktion gör vid första genomläsningen ett mycket enhetligt intryck och detta intryck består även vid andra och tredje genomläsningen. Läsaren är först benägen att som orsak se det faktum att Stenelo nästan uteslutande rör sig inom det område som traditionellt kallas utrikespolitik och internationell politik. Att författaren utnyttjar skilda teoretiska ansatser och visar sig väl förtrogen med spelteori, förhandlingsteori etc leder inte till att enhetligheten minskar, snarare tvärtom.

Emellertid framstår enhetligheten efterhand som minst lika beroende av en helt annan omständighet. Det är författarens starka koncentration på ett metodologiskt grundproblem, nämligen vad han själv kallar försök att "kombinera och finna metodiskt acceptabla övergångar mellan teori och empiri". Diskussionen blir ibland otillåtet abstrakt och inte sällan onödigt snårig och tillkrånglad. Men att den är ett starkt sammanhållande kitt kan inte förnekas. Med risk att föregripa min konklusion om halten av Stenelos samlade produktion vill jag redan här framhålla, att det är just denna författarens besatthet av ett viktigt metodologiskt spörsmål som främst bidrar till att göra hans framställning intressant.

Detta innebär inte att författarens hantering av det metodologiska spörsmålet är oproblematiskt. Tvärtom, läsaren finner anledning att sätta åtskilliga frågetecken vid beskrivningen av vad som kallas en "expository approach" och tillämpningen därav. Liksom flera andra lundsiska statsvetare är Stenelo starkt påverkad av Hans F. Peterssons berömda avhandling "Power and International order" från 1964. Vad som gav denna avhandling dess kraft var emellertid Peterssons förmåga att låta empirins roll förbli begränsad: den var ett hjälpmedel vid byggandet av teorin, den var illustrativ. Om begreppsapparat och teori består provet i empiriska undersökningar måste visas på annat material än det varur de till stor del skapats.

Här synes det mig som om Stenelo hamnar i en långt mera besvärlig situation. Naturligtvis kan ingenting in-

vändas mot att en samhällsforskare främst koncentrerar sig på begrepps- eller teorikonstruktion. Inte heller kan någonting invändas mot att forskaren i sådant fall hämtar sina byggnadsstenar från ett preliminärt avgränsat empiriskt material (förutom element från redan befintliga teorier) och att det sker en sorts växelverkan mellan begreppskonstruktion och användning av begreppen för att illustrera deras förmåga att sortera och klassificera.

Men när det uttalade syftet med en studie är både teoretiskt och empiriskt blir läget annorlunda. I doktorsavhandlingen påpekas uttryckligen att bägge syftena är förhållandevis, även om det teoretiska är det primära. På det teoretiska planet vill författaren "develop a set of theoretical tools" och tillämpa dem på "an analysis of the negotiation process as exemplified in international, multi-lateral negotiations". Den empiriska analysen sägs innehålla "an attempt to add to existing knowledge concerning certain partial problems in the areas of arms control and disarmament". Närmare bestämt gäller det att visa att Sverige "did engage in both multiple role-taking and mediation efforts".

Jag kan inte se annat än att syftena är svåra att förena med utgångspunkt i samma empiriska material. Cirkularitet är nästan ofrånkomlig och läsaren ställer sig med skäl frågan om inte resultaten av den empiriska analysen i betydande grad ligger inbyggda redan i den konstruerade "teorins" struktur. Om författaren inte velat spara tillämpningen av teorin och utföra den på annat material, borde han i alla händelser ha markerat en gräns, där teoriuppbyggnaden, med dess växelverkan mellan begreppskonstruktion och illustrativ empiri, slutar och den renodlade prövningen, med dess framhävande av skilda slag av evidens, börjar.

Problemet återkommer i "Foreign Policy Predictions", i mitt tycke med ökad styrka, eftersom det empiriska syftet – en analys av prediktionernas betydelse i USA:s Vietnampolitik – inte är klart underordnat det teoretiska. Författaren är tydligt medveten om svårigheterna men någon tillfredsställande lösning ges inte i de långa avsnitten om den nyttjade metoden.

I sitt senaste arbete, studien av kritiken som utrikespolitiskt medel, har Stenelo löpt linan ut. Detta arbete är uttryckligen en fallstudie. Även om författarens intresse för begreppsbyggnad och begreppsanalys kvarstår, är denna sorts verksamhet här helt underordnad det empiriska syftet. Läsaren känner inte heller längre någon osäkerhet av förut nämnt slag. Begränsningarna är de som traditionellt vidläder case studies och författaren resonerar härom på ett förnuftigt ehuru föga originellt sätt.

Lämnar man metodologin åt sidan kan man konstatera att Stenelos huvudarbeten präglas av energiska och i

stort sett lyckosamma försök att penetrera och ur olika vinklar belysa de valda frågeställningarna. Det är fråga om en gedigen vetenskaplig insats.

Enligt min mening har Stenelo den vetenskapliga och pedagogiska skicklighet, de kunskaper och erfarenheter och sådan förmåga i övrigt som behövs för att fullgöra de sökta tjänsten väl. Då han dessutom är den ende kvarstående sökanden får jag som innehavare av professuren i statsvetenskap föreslå *docenten Lars-Göran Stenelo*.

Umeå 1983-09-23

Pär-Erik Back

Till Samhällsvetenskapliga fakultetens tjänsteförslagsnämnd

Som sakkunnig vid tillsättning av professur i statsvetenskap vid Lunds universitet får jag anföra följande.

Ende kvarstående sökande är docent Lars-Göran Stenelo, Lund.

Lars-Göran Stenelo, f 1939, blev fil dr i statskunskap 1972 och docent i ämnet samma år. Alltsedan 1964 har han innehaft olika befattningar vid Statsvetenskapliga institutionen, Lund; sedan drygt två år tillbaka är han tf professor och ställföreträdande prefekt vid institutionen. Han har erfarenhet som ledare och deltagare i större forskningsprojekt. Han har under lång tid verkat som handledare för doktorander, varav några redan disputerat och andra står nära disputation. Vad gäller hans undervisningsmeriter, administrativa meriter och meriter som forskningsledare och forskningshandledare finner jag honom väl kompetent till den sökta professuren.

Stenelo har till bedömning insänt 7 arbeten. Bland dessa är fyra av större format: licentiatavhandlingen "Svensk nedrustningspolitik under 1960-talet" (1968, stencil, 162 s), doktorsavhandlingen "Mediation in International Negotiations" (1972, Studentlitteratur, Lund, 222 s), "Foreign Policy Predictions" (1980, Studentlitteratur, Lund, 186 s) samt "Internationell opinionsbildning, kritik som utrikespolitiskt medel" (1982, stencil, 260 s). Han bifogar vidare en recension av I Dörfer "System 37 Vigen" (Statsv tidskr 1974:2:127-130), uppsatsen "Prediction and Foreign Policy Heritage" (Cooperation and Conflict 1981:3-17), vilken anknyter till boken om "Foreign Policy Predictions", samt en projektbeskrivning "Staterna och de internationella organisationerna" (stencil 1983, 12 s).

Innan jag går in på en bedömning av Stenelos produktion vill jag först uttala min tillfredsställelse över dess grad av koncentration: det står mycket i hans arbeten,

mångordighet och upprepningar är där sällsynta. Detta utgör en välgörande kontrast till arbetssättet hos de efterhand talrika statsvetare som lärt sig konsten att hushålla med knappa resurser genom att presentera i stort sett samma innehåll med lätta retuscher bakom skiftande försättsblad (en parallell till växelrytterna hos tidigare akademiker-generationer).

De empiriska områden som behandlas i Stenelos produktion ligger huvudsakligen inom utrikespolitik och säkerhetspolitik (från svensk och amerikansk), i projektbeskrivningen från 1983 också inom internationell förvaltning. Eventuellt kan detta ses som en relativt smal bas när det gäller meritering för en professur i allmän statskunskap. Betraktar vi de allmänna problemområden han behandlar och de teorisatser han använder sig av blir bilden emellertid en helt annan – i detta hänseende uppvisar Stenelos produktion en ovanlig bredd: han har behandlat beslutsteorier, konfliktteorier, förhandlingsteorier, organisationsteorier och teorier för persuasiva strategier; därtill har han sysslat med forskning om prediktioner och i sitt manus om "Internationell opinionsbildning" även med demokratiproblem. Det är klart att det han har att säga om förhandlingar, medling, opinionsbildning och prediktioner äger tillämpning på vidsträckt statsvetenskapliga problemområden.

Stenelos licentiatavhandling från 1968, "Svensk nedrustningspolitik under 1960-talet" behandlar det svenska agerandet angående kärnvapenproblem i FN och vid Genève-förhandlingarna under perioden 1961–67. Den består av fem kapitel: (1) Kärnvapen och nedrustning, (2) Taktiken vid försök till inflytande över internationella förhandlingar – en begreppsapparat, (3) Relevanta diplomatiska resurser, (4) Sveriges agerande i förhandlarposition, (5) Sveriges agerande i medlarposition. – Författaren försöker främst analysera de svenska försöken till inflytande, däremot i mindre grad att utvärdera det faktiska inflytandet. Delar av analysen återkommer och vidareutvecklas i doktorsavhandlingen fyra år senare men i det väsentliga är licentiatavhandlingen ett fristående verk. Redan här visar sig Stenelo som en skicklig politisk analytiker, som förmår att konsekvent konstruera och använda en generell (icke ad-hoc-betonad) begreppsapparat. Han förmår också dra intressanta paralleller till förhandlings- och medlingsprocesser inom andra områden än nedrustning. Licentiatavhandlingen är inte lika tungt vägande som doktorsavhandlingen och prediktionsboken, men den har likväl ett betydande meritvärde.

Om doktorsavhandlingen, prediktionsboken, artikeln i *Cooperation and Conflict* samt recensionen i *Statsvetenskaplig tidskrift* har jag tidigare haft anledning att yttra mig i samband med att Stenelo sökte ett långtidsvi-

kariat på tjänsten som professor i statskunskap vid Lunds universitet. Ur detta utlåtande (dat 1981-09-11), som är ett gemensamt utlåtande av HF Petersson, J Westerståhl och undertecknad, tillåter jag mig att citera följande:

"I sin avhandling 'Mediation in International Negotiations' (1972) tar Stenelo upp två företeelser som tidigare uppmärksammats var för sig men inte närmare kopplats samman. Kring förhandlingsbegreppet finns en omfattande litteratur. Medling har studerats både i inomstatlig och internationell politik men på det förra området huvudsakligen i samband med konflikter på arbetsmarknaden och på det senare området nästan enbart i ett folkrättsligt perspektiv. I båda fallen har det gällt medling auktoriserad av organ som anses stå över de tvistande parterna. Förekomsten i modern världspolitik av informella medlande aktiviteter, ofta under pågående förhandlingar, motiverar en undersökning, och bristen på användbar teori påkallar en teoretiserande ansats. Undersökningen inriktas därför på icke-auktoriserad medling i internationella multilaterala förhandlingar. Det empiriska materialet utgörs av Sveriges agerande i nedrustningsförhandlingarna i Genève.

Förhandlingsprocessen får tillhandahålla de variabler som utifrån påverkar medlingen. Det rör sådana faktorer som förhandlingsmiljön – förhandlingarnas längd, antalet deltagare och därmed följande koalitionsmöjligheter, offentlighetsgraden – förhandlingsprocessens indelning i stadier samt förhandlingssituationer av olika typer, framför allt låsta positioner och kompromissituationer. Mot denna bakgrund undersöks sedan själva medlingsförfarandet med särskilt beaktande av de strategier som därvid kommer till användning. Vissa av dessa, tex sonderings- och kompromisstrategier, kan också användas av förhandlande parter medan den preventiva medlingen framstår som en typisk medlarstrategi.

I metodologiskt avseende karakteriseras arbetet av författaren som "expository", dvs det innehåller inte bara en begreppsram med huvudsakligen beskrivande och klassificerande funktioner utan också schemata över tänkbara effekter (schemes of conceivable effects) som på vissa punkter avses tillföra förklarande element. Det empiriska materialet används i illustrativt syfte som en provisorisk och villkorlig bevisföring.

Arbetet är markant tvärvetenskapligt inriktat. Uppslag till analys hämtas från beslutsteori, organisationsteori och förhandlingsteori men det blir inte en ren överföring utan snarare en integrering av teorier. På flera punkter, framför allt ifråga om medlarstrategierna, har författarens bidrag en originell och självständig prägel.

Stenelos andra arbete "Foreign Policy Predictions"

(1980) ägnas förutsägelser i politiken. Även här tas i ett statsvetenskapligt sammanhang upp ett problem som hittills uppmärksammats främst inom andra discipliner såsom ekonomi och teknologi. Avsikten sägs vara tvåfaldig: dels att på det empiriska planet ge ett perspektiv på USA:s politik i Sydostasien, dels att på det teoretiska planet utveckla ett begreppsschema eller ett embryo till en teori som skulle kunna bilda ett komplement till eller ingå som en komponent i större teorikomplex rörande tex beslutfattande, planering eller persuasion.

I en första, mer allmänt hållen del diskuteras olika komponenter i prediktioner, olika typer av prediktioner – speciellt villkorliga och icke-villkorliga – samt de olika funktioner som prediktioner kan tänkas fylla i förhållande till kunskap, planering, beslutsfattande och övertalning. I en andra, mer tillämpad del ges empiriska illustrationer hämtade från amerikanskt material av såväl officiell som inofficiell karaktär. Framför allt undersöks emellertid de historiska analogiernas betydelse i sammanhanget och vissa teoriinriktade prediktioner, knutna till domino- och aggressionsteorierna, får en utförlig analys.

Tillvägagångssättet är även här 'expository' och det empiriska syftet är klart underordnat det teoretiska. Störst uppmärksamhet tilldrar sig de historiska analogierna och de teoriinriktade prediktionerna. Här är författarens empiriska rön av stort intresse och hans teoretiska diskussion uppslagsrik och klargörande.

Uppsatsen *Prediction and Foreign Policy Heritage* driver i programmatisk form tesen att vissa prediktionstyper har en konserverande och stabiliserande effekt på en stats utrikespolitik. Teoriinriktade prediktioner har större beständighet och därmed användbarhet än historiska analogier."

"Recensionen av I Dörfers arbete om *Viggen*-projektet visar en god överblick av material och metoder inom det säkerhetspolitiska området."

Stenelos senaste större arbete är "International opinionsbildning. Kritik som utrikespolitiskt medel" (stencil, 260s). Det utförs inom ramen för ett projekt med två andra deltagare, vilka studerar de amerikanska reaktionerna på den svenska Vietnampolitiken samt den svenska kritiken av Sovjetunionens utrikespolitik under 1960- och 1970-talen. Arbetet är indelat i sju kapitel: (1) Kritik som utrikespolitiskt medel, (2) Kritik och övertalning, (3) Den svenska Vietnamkritikens originalitet, (4) Kritik och konsensuspolitik, (5) Kritik, debatt och opinionsbildning, (6) Hinder för internationell debatt och opinionsbildning, (7) Kritik och dilemmasituationer. – "Boken är en fallstudie som beskriver den svenska regeringens offentliga kritik av USA:s Vietnampolitik och illustrerar kritikens funktion som utrikespolitiskt medel

i internationell opinionsbildning och i internationell debatt" (s 4). – "Kan offentlig kritik påverka en kris eller ett krigsförlopp och kan offentlig kritik påverka en krigsförande stats politik?" (s 6). Boken bygger på ett omfattande material, såväl officiella deklarationer som internt material; därtill har ett ganska stort antal intervjuer gjorts med såväl amerikanska som svenska politiska beslutsfattare. Material av detta slag konfronteras med ett antal normativa föreställningar om debattens och kritikens funktioner i demokratiska regimer.

Delvis gör boken på mig ett intryck av att ha tillkommit under avsevärd specimineringsbrådska. Den är på sina ställen mångordig och repetitiv, något som annars är mycket sällsynt i Stenelos produktion. Motiv för att framföra internationell kritik och möjliga reaktionsmönster på sådan är föga systematiserade; detsamma gäller de olika normativa idéerna om kritikens "idealdemokratiska funktioner" och de idéhistoriska avsnitten om detta. "Sändarperspektivet" och "mottagarperspektivet" skulle behöva differentieras tydligare. Det i och för sig tankeväckande avsnittet om kvalitativ innehållsanalys och om fallstudier är av tvivelaktigt instrumentellt värde, då det visar sig att den svenska kritikens innehåll (föga överraskande) inte är originell eller spelar någon större roll för mottagaren; att det betyder mera att kritik framförs, tillsammans med vem och i vilken *ton* den framförs; läsaren blir därför inte heller fullt övertygad om det valda "fallets" generativa värde som utgångspunkt för teoribildning om persuasiva strategier i internationell politik. Definitionen av 'kritik' (ss 43–44) förefaller mig inte helt genomarbetad, definitionen av 'dilemmasituation' (s 245) inadekvat.

Boken har emellertid också många förtjänster. Även om framställningen bitvis är något osystematisk finns här en grundlig diskussion om kritikens roll och möjligheter i internationella sammanhang, ett område som hittills är relativt föga studerat. Resonemang om kritik-effekt i fall av bred konsensusbildning, kritikens anknytning till inhemska kritikergrupper, kritikabsorbering, anonymisering och aggregering av kritik etc, framstår således som mycket fruktbara.

Jag är klar över att vissa här redovisade invändningar kan ha sin grund i att boken inte föreligger i slutgiltigt skick; vissa saker kan också komma att klarna då övriga delarbeten inom projektet föreligger (det hänvisas ofta till dessa pågående arbeten). I bokens föreliggande skick är det emellertid klart att den inte når upp till doktorsavhandlingens eller prediktionsbokens kvalitativa nivå. Vid en sammanfattande bedömning blir min slutsats dock att arbetet har så pass många förtjänster att det bör betraktas som en avsevärd meritering.

Stenelo har slutligen inlämnat en projektbeskrivning, "Staterna och de internationella organisationerna"

(1983, 12 s, delvis tillsammans med förf.). Projektets allmänna syften är att "belysa samarbets- och inflytandemönster i olika frågor mellan nationella förvaltningsenheter och internationella byråkratier" samt att "belysa nationalstaternas och de politiska instansernas inom de internationella organisationerna förmåga till politisk styrning och kontroll av de internationella byråkratiernas ärendehantering". Stenelo skall för sin del (projektet har fyra deltagare) koncentrera sig på IAEA, International Atomic Energy Agency och bl.a. arbeta med hjälp av intervjuer. Allmänt kan projektet karakteriseras såsom liggande inom analysinriktningen "complex interdependence", med antagandet att studiet av internationella relationer måste specificeras till olika "issue-areas".

Projektet förefaller förnuftigt upplagt och visar på en vidgning av Stenelos intressesfär och beläsenhet.

Sammanfattningsvis vill jag säga följande om Lars-Göran Stenelos vetenskapliga produktion. Den karakteriseras av stor teoretisk bredd. Han arbetar i den övervägande delen av sin produktion med en ovanlig koncentration och stringens; hans produktion har "hög specifik vikt". Han har en dragning till svåra problem, som han i allmänhet behandlat framgångsrikt, ofta med vetenskaplig originalitet. Jag har funnit samtliga hans genomförda arbeten meriterande; doktorsavhandlingen "Mediation in International Negotiations" och boken "Foreign Policy Predictions" vill jag beteckna som starkt meriterande. – Jag finner honom i vetenskapligt avseende väl kompetent för en professur i statsvetenskap.

Enligt min uppfattning äger Lars-Göran Stenelo således den vetenskapliga och pedagogiska skicklighet som krävs för den sökta tjänsten.

København, 26 sept 1983
Gunnar Sjöblom

Till Samhällsvetenskapliga fakultetens tjänsteförslagsnämnd

Som särskild ledamot i tjänsteförslagsnämnden vid upprättande av förslag till innehavare av den ledigförklarade professuren i statsvetenskap får jag härmed avge följande utlåtande.

Kvarstående sökande är docenten vid Lunds universitet Lars-Göran Stenelo.

Lars-Göran Stenelo är född 1939, avlade fil-kand-examen 1964 (historia 3,5, statskunskap 3,5, teoretisk filosofi 1), fil lic-examen i statskunskap 1968 och disputerade för doktorsgraden 1972. Han antogs omgående till oavlönad docent, innehade en docentbefattning

1972–1981 för att därefter placeras som förste assistent. Sedan den 1 juli 1981 har han emellertid varit vikarie på professorstjänst och samtidigt varit stf prefekt vid Statsvetenskapliga institutionen. Han var 1964–1969 amanuens, assistent eller stf forskarasistent. Sedan 1969 har han regelbundet meddelat ett betydande antal lektorstimmar. Han har varit ansvarig och är det fortfarande för planering och ledning av större forskningsprojekt; till två av dem är knutna doktorander som forskningsassistenter. Läsåret 1977–78 var han visiting scholar vid Stanford University och han har även i övrigt en bred utlandskännedom.

1 Vetenskaplig skicklighet

Stenelos licentiatavhandling behandlar *Svensk nedrustningspolitik under 1960-talet* (1968 – stencil, 162 s). Den analyserar de svenska försöken att påverka de internationella nedrustningsförhandlingarna i FN och i Genève, framför allt frågan om kärnvapnets roll i sammanhanget. Den är ett utmärkt förstlingsarbete, som förebådar mycket av den kommande forskaren: förmågan att definiera problem, definiera begrepp och använda en begreppsapparat, låt vara att det teoretiska inslagets dominans ännu inte är så påfallande.

I licentiatavhandlingen uppehöll sig Stenelo särskilt vid två aktionsformer, förhandling och medling. Den förstnämnda hade tidigare uppmärksamats i litteraturen i relativt stor omfattning, den sistnämnda däremot inte, såvitt fråga var om icke-auktorerad medling på det internationella planet. Här fanns alltså jungfrulig mark och Stenelo valde att beträda denna, när han gick vidare mot doktorsgraden. Doktorsavhandlingen, *Mediation in International Negotiations* (222s) förelåg färdig 1972. Det empiriska materialet är detsamma som i licentiatavhandlingen – nedrustningsförhandlingarna i Genève – men Stenelos huvudintresse ligger nu på det teoretiska planet. Det empiriska materialet får successivt belysa begrepp och teorier, som därigenom får en viss förankring. Den som är intresserad av själva händelseförloppet kan, om än med viss möda, dock hämta åtskilligt av intressant information.

Stenelo är väl bevandrad i allmän beslutsteori, organisationsteori och framför allt förhandlingsteori och sammanväver i sin analys drag från dem. På en sådan grundval bygger han på ett självständigt sätt upp en begreppsapparat för medling och medlarens roll och får därigenom fram ett analysinstrument. Hans approach är, säger han "expository", dvs på en gång beskrivande och förklarande. Av stort intresse är i sistnämnda avseende de "schemes of conceivable effects" som han konstruerar.

I det utlåtande jag avgav i samband med disputationen anförde jag sammanfattningsvis att Stenelo "med sin avhandling dokumenterat sig som en skicklig forskare

både på det teoretiska och det empiriska planet och att han på ett föredömligt sätt knyter ihop dessa båda plan". Jag underströk vidare, att han "arbetat självständigt och tvärvetenskapligt och lämnat viktiga bidrag för den fortsatta forskningen". En förnyad genomläsning har ytterligare befäst det goda intryck jag då hade av avhandlingen.

I en kritisk recension av Ingemar Dörfers avhandling, System 37 Viggan (Statsvetenskaplig tidskrift 1974) visar Stenelo god kännedom om svensk försvarspolitik.

I *Foreign Policy Predictions* (1980, 186 s) tar Stenelo upp en fråga av stort intresse från både teoretisk och praktisk synpunkt, nämligen förutsägelser (prediktioner) i politik, närmare bestämt internationell politik. Statsvetenskaplig forskning har till skillnad från tex nationalekonomisk hittills ägnat förutsägelseproblematiken relativt ringa uppmärksamhet, varför forskningsobjektet kan betecknas som angeläget.

I de teoretiska avsnitten bygger Stenelo, på samma sätt som i doktorsavhandlingen, successivt upp en begreppsapparat, som har till syfte att underlätta en analys av ett empiriskt material. Begreppsapparaten glider över till ett embryo av en teori som avses kunna ingå som en komponent i teorier om beslutsfattande, om planering och om övertalning (persuasion). Prediktionsmetoder, prediktionsprocesser och prediktionernas funktioner diskuteras från olika utgångspunkter med den begränsningen att det i regel rör sig om prediktioner på utrikespolitikens område.

Även i detta arbete har Stenelo ett empiriskt material, här hämtat från amerikanska prediktioner 1945–1969 angående USA:s politik i Sydostasien. Även om det teoretiska intresset alltså väger tyngre, får dock empirin en mer framträdande plats än i doktorsavhandlingen. Det empiriska materialet används inte enbart för att bygga upp begrepp och belysa teorier. Förf säger sig också vilja ge en bättre inblick i den amerikanska Vietnampolitiken. Det viktigaste materialet är hämtat från The Department of State Bulletin, från Public Papers of the United States' Presidents och framför allt från de mera "inofficiella" Pentagon Papers (United States – Vietnam Relations).

Foreign Policy Predictions erbjuder mycket av intresse både för teoretikern och empirikern. Särskilt bör framhållas avsnitten om de historiska analogierna och om domino- och aggressionsteorierna. Angelägenheten av en god teknisk och vetenskaplig expertis till tjänst åt beslutsfattarna framstår i öppen dag. Boken håller minst samma höga kvalitativa standard som doktorsavhandlingen. Närmast vill jag betrakta den som ett framsteg med tanke på den starkare integrationen mellan teori och empiri.

Predictions and Foreign Policy Heritage (Cooperation and Conflict, 1981, 15 s) knyter an till Foreign Policy Predictions och använder samma empiriska material. Förf gör gällande att vissa prediktionstyper har en konserverande och stabiliserande effekt på en stats utrikespolitik och binder beslutsfattaren vid sina föregångare.

Stenelo leder ett större projekt som studerar kritik som utrikespolitiskt medel. Som ett första resultat föreligger ett manuskript med titeln *Internationell opinionsbildning: kritik som utrikespolitiskt medel* (stencil, 260 s). Arbetet är, skriver Stenelo, "en fallstudie som beskriver den svenska regeringens offentliga kritik av USA:s Vietnampolitik". Det "illustrerar kritikens funktion som utrikespolitiskt medel i internationell opinionsbildning och i internationell debatt". Utgångspunkten är kritikens roll inom en demokrati. Kritik anses som ett nödvändigt element för att det demokratiska statsstyrelset skall kunna fungera. Stenelo frågar sig, om offentlig kritik stater emellan kan påverka en krigförande stats politik – det är alltså inte fråga om den diskussion som föres genom de diplomatiska kanalerna eller inom de internationella organisationerna. I vilka avseenden avviker en sådan bilateral debatt från en inomstatlig?

Manuskriptet kan sägas knyta an till doktorsavhandlingen. Kritik är liksom medling ett instrument som en liten stat kan använda. Det teoretiska intresset finns kvar och tekniken att efter hand med hjälp av illustrationer från ett empiriskt material arbeta fram en begrepps- och analysapparat känns igen. Men det empiriska inslaget och det empiriska intresset får betydligt större utrymme. Studien bygger på ett mycket omfattande material, bl a en fullständig genomgång av The Department of State Bulletin och motsvarande svenska dokument, på åtskilligt inofficiellt material som The Pentagon Papers och på dokument från Lyndon Baines Johnson's Library i Austin. Av stort värde är de intervjuer som gjorts med 15 svenska och 45 amerikanska aktörer och/eller observatörer.

Förf:ns ambition är på en gång explorativ, deskriptiv och förklarande. Avsikten är att analysera den amerikanska reaktionen på den svenska Vietnamkritiken. Nådde kritiken fram? Vilka hinder fanns på vägen? Hur reagerade kritikmottagarna? Varför reagerade de på det sätt de gjorde? Vilka motåtgärder vidtogs? Hade kritiken någon effekt? Var den originell? Sådana frågor riktar Stenelo till sitt material. Ämnet är intressant och mycket av stoffet fängslande ej sällan spännande. Svaren på frågorna är stundom knappast överraskande, men resultaten i sin helhet kommer säkert att uppmärksammas långt utöver den statsvetenskapliga sfären.

Som medarbetare i projektet ingår fil kand Magnus Jerneck, som analyserar det amerikanska press- och

kongressmaterialet, och docent Christer Jönsson, som undersöker den svenska kritiken av Sovjetunionens utrikespolitik under 1960- och 1970-talen och därvid bl a kritiken av invasionen i Tjeckoslovakien 1968. Jernecks avhandling ventileras mot slutet av höstterminen 1983. Hans resultat är delvis inarbetare och redovisade i Stenelos manuskript. Stenelo avser att sedan även Christer Jönssons studie slutförts komplettera sitt manuskript med en sammanfattande och jämförande analys av delprojektens resultat. Det avslutande kapitlet föreligger därför endast i ett rudimentärt skick. Stenelo säger sig också vilja göra jämförelser med dagens situation. I dag besvaras från amerikanskt håll motsvarande kritik mot USA:s politik i Latinamerika på ett annat sätt.

Redan i det skick studien nu föreligger utgör den ett gott tillskott till Stenelos meritering. Säkerheten i de teoretiska resonemangen är lika påfallande som i de tidigare arbetena och författaren är lika väl bevandrad i det empiriska materialet. Men studien är såsom redan framhållits inte färdig och manuskriptet präglas till sin karaktär av att vara en första version. Upprepningar förekommer och åtskilligt skulle stå att vinna med en större koncentration. Läsarvänligheten och därmed tillgängligheten för en bredare krets skulle öka om arbetet försågs med en inledande allmän översikt med fakta om den amerikanska Vietnampolitiken och den svenska kritiken i sitt breda sammanhang.

Stenelo har bifogat en kort redogörelse för ett pågående forskningsprojekt, kallat *Staterna och de internationella organisationerna*, som han leder tillsammans med docent Christer Jönsson. I arbetet deltar även två yngre medarbetare. Utgångspunkten är det förhållandet att till internationella organisationer överförs en rad befogenheter och att därvid organisationernas byråkratier byggts ut och fått ökat inflytande. Hur utvecklas relationerna mellan staterna och organisationerna och mellan organisationernas byråkratier och de nationella byråkratierna? Stenelo undersöker själv International Atomic Energy Agency.

Stenelo har nu varit verksam som forskare i 15 år sedan han avlade licentiatexamen. Han hör inte till dem som strött kring sig ett otal papers och uppsatser utan han har samlat sig kring några större arbeten. Utmärkande för honom är att han slutför vad han gett sig i kast med.

Vid genomläsningen av Stenelos samlade produktion frapperas man av hans självständighet och starka intresse för teori. Han är väl orienterad i relevant litteratur, han är stringent och konstruktiv. Någon gång kan han ägna sig åt saker och ting som kan förefalla självklara eller triviala men de ingår i systematiken. Han skapar begreppsapparater och andra analytiska instrument, med vars hjälp han kan beskriva och bitvis förklara ett

skeende. Hans resultat är klart intressanta.

Han kopplar också sina instrument till ett empiriskt material, låt vara att hans intresse för empirin är underordnat. Empirin har till huvuduppgift att successivt illustrera och bygga upp en begreppsapparat. Att märka är dock att efterhand har empirin fått större och självständigare utrymme. I det material han använder är han väl bevandrad. Det är ett intressant och delvis "laddat" material, material rörande svensk försvarspolitik, rörande 1960-talets nedrustningsförhandlingar och rörande amerikansk Vietnampolitik.

Kännetecknande för Stenelo är att han i sitt val av studieobjekt väljer företeelser som är relativt litet behandlade, rentav försummade av forskningen, sådana företeelser som medling i internationella förhandlingar, prediktioner och kritikens roll och förutsättningar i en debatt stater emellan. Det ter sig då följdriktigt att satsa mycket på de teoretiska inslagen, inte minst för att kunna placera in dessa företeelser i sina sammanhang. En bieffekt är att framställningen lätt blir "snårig". Stenelos produktion tillhör inte de lättillgängligare.

Det kan tyckas som om Stenelos intressesfär är ganska smal, begränsad till internationell politik. Detta är en felsyn. Stenelo har som jag redan framhållit rört sig över flera sakområden. Och utmärkande för honom, metodiskt sett, är hans tvärvetenskapliga inriktning. Han kombinerar beslutsteori, förhandlingsteori, organisationsteori och i viss mån även spelteori och han lämnar en rad självständiga bidrag. Jag vill helt instämma i det omdöme som proff H F Petersson, Gunnar Sjöblom och Jörgen Westerståhl avgav, då de i yttrande i september 1981 över Stenelos kompetens för långtidsvikariat på professuren framhöll att det finns "en bred orientering i hans forskning, särskilt i teoretiskt avseende".

Stenelo kan uppvisa bl a två tungt vägande böcker och ett större manuskript, vilket utgör ett gott tillskott till hans meritering. Han har även dokumenterat sig som en skicklig och effektiv projektledare. Att hans vetenskapliga skicklighet är fullgod för den tjänst varom här är fråga ligger enligt min mening i öppen dag.

2 Pedagogisk skicklighet

Stenelo har en långvarig och väl meriterad pedagogisk erfarenhet på såväl grundutbildnings- som forskarutbildningsnivå. Av särskild vikt i detta sammanhang är det synnerligen förtjänstfulla arbete som han nedlagt i doktorandutbildningen. Han har redan fört fram tre egna elever till disputation och en fjärde skall disputera inom kort.

3 Administrativ erfarenhet

Som stf prefekt och delansvarig för forskarutbildningen och som projektledare har Stenelo vunnit erfarenheter, som är av betydande värde.

Av mitt utlåtande torde tydligt framgå att jag finner Stenelo väl kompetent för den ledigförklarande professuren.

Lund den 20 september 1983
Nils Stjernquist

Om to grundlovskommentarer

Det lykkedes at bevare Sveriges gamle forfatning, 1809 års regeringsform, så længe, at den fremtrådte som den ældste skrevne forfatning i Europa. Tidens tand havde, forklædt som sædvaneretsdannelser, gjort væsentlige indhug i forfatningen, navnlig gennem anerkendelse af parlamentarismen 1917, men den gamle tekst var uforandret. Først i 1950'erne var der tilslutning i de politiske partier til en forfatningsreform, og det udviklede sig til en reform, der ikke blot tog højde for de mest påtrængende behov, men førte frem til en fuldstændig ny forfatning.

Forberedelserne begyndtes formelt i 1954 med etableringen af "forfatningsutredningen", og der gennemførtes efterhånden flere delreformer, navnlig 1968-69 etablering af et étkammersystem og anerkendelse af parlamentarismen. Den nye regeringsform (1974 års RF) trådte i kraft 1. januar 1975. Senere er reglerne om "grundlæggende fri- og rettigheder" revideret.

1974 års RF har med sit nuværende indhold været gældende siden januar 1980. Denne forfatning er emnet for de to kommentarer, som er nævnt nedenfor – i det følgende forkortet til henholdsvis HS og PR. Begge omhandler RF, men som det fremgår af titlerne – *Grundlagarna* respektive *Sveriges grundlagar* – har Sverige ikke kun en grundlov. Også successionsordningen (SO) og trykkefrihedsforordningen (TF) er grundlove, RF 1:3. Mens SO kommenteres af både HS og PR, har HS nøjedes med en indledende kommentar til TF (HS s 798-812), og PR har baseret sin – mere omfattende – kommentar på Fahlbeck's tekst fra forrige udgave, ajourført under hensyn til lovgivning og praksis (PR s 373-486). Den nye rigsdagsordning (RO), der regulerer navnlig rigsdagens organisation og procedure, er ikke som den gamle RO grundlov; den kommenteres af HS (s 588-769), mens PR nøjes med at gengive teksten. Udover de kommenterede grundlovstekster indeholder begge bøger et omfattende, kun delvis sammenfaldende sæt af love, traktater m m af stor praktisk værdi.

RF består – som de flesta forfatninger – af to dele: Den ene angår de væsentligste statsorganer, deres etablering og arbejdsmåde. Regler herom udgør hovedparten af RF, nemlig kap 3-12 om rigsdag, statschef, regering, forvaltningsmyndigheder og domstole. Den anden del indeholder de "grundlæggende fri- og rettigheder" i RF kap 2.

Som en fælles optakt til disse to dele finder man kap 1 om "statsskicket's grunder", der i største almindelighed fastslår *principperne for forfatningen* – demokrati, parlamentarisme, legalitet, lighed, kommunalt selvstyre, osv. Et sådant princip-kapitel kan let blive et sæt af paroler, ja til – da det ikke skal danne optakt til en revolution – et sæt af selvfølgelige paroler uden praktisk relevans. "All offentlig makt ... utgår från folket", fastslår RF 1:1. Udover de konsekvenser, som anerkendelsen af "folkesuveræniteteten" har fået i de følgende kapitler, synes princippet netop at være et princip. Det hindrer ikke, at sædvaneret – der jo ikke har lovens folkelige legitimation – fortsat anerkendes som retskilde (PR s 18-19, HS s 44). Og hvor legaliteten kan komme i konflikt med folkesuveræniteteten, har RF 11:14 om lagprövning anerkendt domstolens kompetence til at kontrollere, at rigsdagens love er forfatningsmæssige (med det forbehold, at fejlen skal være åbenbar, herom HS s 398-99, PR s 307, 311-12). En væsentlig følge af folkestyret er ophævelsen af statschefens politiske funktion, men det følger af RF's udtrykkelige regler herom.

Undertiden kan det være fristende at bruge principperne i kap 1 ved løsningen af fortolkningstvivl i anden sammenhæng, men dette bør ske med forsigtighed. Dette dilemma afspejler sig, når HS på den ene side betegner kap 1 som "rättsligt bindande", på den anden side mener, at kap 1 "inte i samma utsträckning som föreskrifterna i de andra kapitlen kunna betraktas som bindande rättsregler". Begge udsagn kan være korrekte (HS s 29, 20, jfr s 37). Kommunalrätten giver et par eksempler. At de kommunale repræsentationer skal vælges ved almene og lige valg, følger af RF 1:1, ifølge HS s 53. Vanskeligere er den kommunale beskatning: Ifølge RF 1:7 kan kommunerne "taga ut skatt för skötseln av sina uppgifter". Det drøftes, om et loft over beskatningen kan gennemføres ved lov. Et sådant loft kan hindre varetagelse af kommunale opgaver og vil derfor være et forfatningsretligt betænkeligt indgreb i det kommunale selvstyre. PR s 33 finder spørgsmålet tvivlsomt, mens det forekommer HS s 266 klart, at rigsdagen kan sætte et skatteloft. Besvarelsen af spørgsmålet, om et sådant loft kan forenes med 1:7 (og 8:5) påvirkes næppe af, at bestemmelserne i kap 1 skulle have en særlig principiel og mindre forbindende karakter.

Om RF 1:2 om respekt for mennesket (1 stykke) indeholder et utvetydigt direktiv om, at "utjämningspoliti-